

Економіка та управління національним господарством

УДК [338.46:37.014.543](477)

JEL: I28

О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник, М. Я. Яструбський

Закономірності гармонійного розвитку та державного регулювання діяльності ВНЗ

Розкрито закономірності гармонійного розвитку і державного регулювання ВНЗ. Наведено обґрунтування необхідних передумов, що забезпечують прояв таких закономірностей. Проведено опис складових і законів, які сукупно формують передумови для гармонійного розвитку ВНЗ як закономірного явища. Запропоновано модель закономірностей гармонійного розвитку та державного регулювання діяльності ВНЗ. Виокремлено фінансово-економічному складову як домінуючу в забезпеченні гармонійного розвитку ВНЗ. Охарактеризовано сучасний підхід до забезпечення діяльності вищої школи в Україні. Підкреслено важливість інноваційної діяльності ВНЗ в освіті і науці. Наголошено на необхідності залучення інвестицій у вищу школу. Зазначено важливість впровадження у ВНЗ інноваційних освітніх технологій. Вказано на необхідності впровадження у ВНЗ досліджень з питань природоохоронної діяльності. Встановлено, що гармонійний розвиток діяльності ВНЗ є закономірним наслідком дії розглянутих складових, які водночас реалізуються в результаті дії законів, що забезпечують їх прояв. При цьому вказано на першочергову потребу в дотриманні у вищій школі закону пропорційності. Наголошено на необхідності подальшого вивчення вказаних закономірностей.

Ключові слова: закономірність розвитку, вища школа, складові закономірності, державне регулювання, сталий розвиток.

Питання вибору стратегії розвитку і функціонування вищої школи в Україні на сучасному етапі набуло широкої дискусії і потребує всебічного осмислення. Цілком логічно визначитись з концепцією такого розвитку, апробувати її та за наявних позитивних результатів покласти в основу стратегії. Тим часом в країні провадяться масштабні перетворення в освітній сфері, які інколи мають хаотичний характер, а отже й наслідки таких реформ можуть бути низькопрогнозованими. Пропонована концепція гармонійного розвитку ВНЗ потребує обґрунтування, відповідей на питання щодо результативності, а й загалом – можливості впровадження і адаптації до мінливих умов сьогодення. Саме тому виникла потреба у висвітленні проблематики гармонійного розвитку з позицій прояву закономірностей.

Означену понятійну категорію добре висвітлено у сфері педагогіки, де закономірність трактують як прояв законів, які ще не усвідомлені і чітко не сформульовані, або ж як загальні вияви впорядкованості розвитку, як сукупну дію низки законів. При цьому мова йде про закономірності, які відображають зв'язки між провідними компонентами навчання, але не замінюють законів і закономірностей психічного розвитку, спілкування, соціальної адаптації [1]. У дослідженні акцентовано увагу на закономірності розвитку закладів вищої освіти, однак за умов забезпечення гармонійності в питаннях становлення, функціонування і державного регулювання.

Проблемам розвитку системи вищої школи України присвячена велика кількість досліджень і публікацій. Закономірності такого розвитку різноаспектні і найбільш ґрунтовно розкриті у сфері педагогіки вищої школи. Так, В. Л. Ортинський класифікує закони та закономірності навчання, І. П. Підласий розглядає закономірності педагогічного процесу через призму педагогічної діагностики [2], С. У. Гончаренко наголошує на необхідності пізнання й застосування законів і закономірностей навчально-виховного процесу для успіху педагога в його професійній діяльності [3], закономірності навчання висвітлює М. М. Фіцула [4]. Перелічені та ціла низка інших досліджень заслуговують уваги, а їх результати знаходять своє місце в ролі складової пропонованої концепції. Однак дослідження

© О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник, М. Я. Яструбський, 2017.

закономірностей розвитку й державного регулювання ВНЗ за масштабністю значно ширше і передбачає комплексний підхід й осмислення проблематики реформування вищої школи України з виходом на очікуваний результат – забезпечення гармонійного розвитку.

Метою дослідження є розкриття закономірностей розвитку і державного регулювання ВНЗ, а також обґрунтування необхідних передумов, що забезпечують їх прояв.

Оперування категорією закономірності має місце там, де присутня впевненість в одержанні передбачуваного результату чи наслідку. Тому закономірності часто отожднюють із законами. У Словнику української мови [5] наводиться визначення, згідно з яким закономірність – це основне положення якої-небудь науки, закон, що відображає причинно-наслідковий зв'язок між явищами, характеризує перебіг певних процесів у природі або суспільстві. У дослідженні ми звернемось до закономірностей, у результаті прояву яких має місце, чи скоріше – можливий гармонійний розвиток вищого навчального закладу. Державне регулювання діяльності ВНЗ передбачає врахування певних закономірностей задля забезпечення очікуваного успіху. Водночас «засвоєння системи закономірностей можливе лише як результат цілісного оволодіння всіма складовими теорії управління навчальними закладами» [6, 26]. Щоб з'ясувати термінологічні характеристики і зрозуміти, що зумовлює забезпечення гармонійного розвитку та державного регулювання діяльності освітнього закладу вищої школи, визначимо перелік складових цих процесів і безпосередньо закономірностей.

Основні засади сталого розвитку (стійкого розвитку) визначені ООН в межах стратегії розвитку у ХХІ ст. В Україні процес переходу на шлях сталого розвитку, що передбачає зміни характеру та обсягу експлуатації ресурсів, стратегії інвестування, спрямування освіти та науково-технічного прогресу, які відповідатимуть сьогодишнім і майбутнім потребам і створять сприятливі умови для збереження навколишнього природного середовища і природно-ресурсного потенціалу держави та розвитку нації, наразі перебувають на рівні законодавчого становлення [7]. Особливе місце у створенні методологічних і технологічних засад економічних, соціальних та екологічних перетворень на шляху України до сталого розвитку відводиться освіті і науці. Варто зазначити, що наше дослідження цілком узгоджується зі Стратегією сталого розвитку «Україна-2020», що визначає напрями та пріоритети розвитку України на період до 2020 р. і передбачає проведення структурних реформ, у тому числі у системі вищої школи.

На підставі аналізування теорії і практики запропоновано перелік складових гармонійного розвитку, що формують дію самих закономірностей. Закономірності гармонійного розвитку в умовах державного регулювання діяльності ВНЗ розповсюджують свою дію як на державний, так і на приватний сектор і регулюються законодавчими актами у сфері освіти України, а результатом їх прояву є напрями гармонійного розвитку як об'єктів державного регулювання діяльністю ВНЗ та, власне, самі закономірності.

Схематично закономірності гармонійного розвитку та державного регулювання діяльності ВНЗ ілюструє рис. 1.

Пріоритетність у переліку наведених складових належить фінансово-економічному блоку. Формування механізму фінансування є основною передумовою розвитку вищої школи. Особливістю функціонування вищої школи в Україні є її інтегрування у систему ринкових відносин. Однак внаслідок стратегічної важливості вища освіта не може повною мірою функціонувати за ринковими умовами, як не можна водночас повністю ізолювати її від ринкової економіки. У підходах до фінансування вищої школи виправдано використання моделі змішаної ринкової економіки з розмаїттям суб'єктів і форм господарювання, виходячи з природи змішаного характеру суспільних благ, до яких належать освітні послуги. У цьому контексті важливо визначити роль і місце бізнесу у фінансуванні вищої освіти, а також розробити методи залучення роботодавців до процесу формування й підготовки фахівців [9].

Рис.1. Закономірності гармонійного розвитку та державного регулювання діяльності ВНЗ

Пріоритетність у переліку наведених складових належить фінансово-економічному блоку. Формування механізму фінансування є основною передумовою розвитку вищої школи. Особливістю функціонування вищої школи в Україні є її інтегрування у систему ринкових відносин. Однак внаслідок стратегічної важливості вища освіта не може повною мірою функціонувати за ринковими умовами, як не можна водночас повністю ізолювати її від ринкової економіки. У підходах до фінансування вищої школи виправдано використання моделі змішаної ринкової економіки з розмаїттям суб'єктів і форм господарювання, виходячи з природи змішаного характеру суспільних благ, до яких належать освітні послуги. У цьому контексті важливо визначити роль і місце бізнесу у фінансуванні вищої освіти, а також розробити методи залучення роботодавців до процесу формування й підготовки фахівців [9].

З соціальної точки зору актуальним є визначення категорій студентів, які можуть претендувати на отримання стипендій, грантів, інших виплат, а також розроблення механізмів і джерел їх надання.

Перед системою вищої освіти України проблема фінансового забезпечення на сучасному етапі постала доволі гостро. Складні економічні перетворення, інфляційні процеси, інші дієві фактори спричинили ситуацію недофінансування, яку неможливо вирішити за умов наявної системи вищої школи. Цілком закономірно виникла потреба в розробленні концепції, реалізація якої дасть змогу за наявних фінансових ресурсів задовольнити суспільну потребу у результатах діяльності, тобто насамперед – потребу у підготовці фахівців належної кваліфікації. Як результат, у розробленій концепції реформування системи фінансування вищої освіти України за основу було взято схему фінансування на основі результатів діяльності ВНЗ, оцінювання яких включає якісний склад і професійні показники викладачів, місце освітнього закладу у міжнародних рейтингах, рівень залучення коштів від бізнесу, привабливість абітурієнтів, які закінчили не його бакалаврат [10]. Такий університет отримує більше бюджетних місць. Починаючи з 2017 р., бюджетні місця у магістратуру підлягають розподілу саме за цим підходом [10].

Зараз в Україні реалізується система розподілу бюджетних місць для абітурієнтів за принципом «гроші за кращими студентами», яка передбачає автоматизований розподіл фінансування між університетами. Акцент робиться на тому, що

кращі освітні заклади повинні мати більше державного фінансування, ніж гірші ВНЗ. Закономірним наслідком функціонування системи «гроші за студентом» буде очищення національної вищої школи від обтяжливого баласту, адже через три-чотири вступні компанії ті університети, які не користуватимуться популярністю серед абітурієнтів, просто зникнуть [10].

Надзвичайно важливою складовою забезпечення розвитку сучасного ВНЗ є інноваційна діяльність закладу в освіті і науці. При вирішенні низки гострих соціальних і економічних проблем, пов'язаних з труднощами і викликами сьогодення, акцент робиться саме на інноваційну діяльність. Зорієнтованість на інноваційний розвиток є домінуючою складовою державної політики. Безпосередній вплив на інноваційний розвиток держави загалом і підприємств регіону зокрема забезпечує кадрова складова і система освіти. Цілком закономірно, що забезпечення означених складових включене у завдання сучасної вищої школи, адже розвинений освітянський і науковий сектор слугує найважливішою передумовою інтелектуального розвитку людського капіталу й зростання рівня інноваційного потенціалу.

Забезпечення якості людського капіталу, покладене на ВНЗ, має гармонізувати зі змінами в економіці і суспільстві та змінами професійної структури робочої сили. Динамізм економіки спонукає до формування інтелектуального загалу, здібного до створення інновацій і прийняття інноваційних рішень у різних сферах діяльності. Постійною вимогою економіки розвитку є швидка зміна якості людського капіталу. Реалізація цього завдання може бути забезпечена, а в окремих країнах успішно реалізується саме завдяки масштабній інноваційній діяльності вищої школи у сфері освіти [11]. У країнах з розвинутою ринковою економікою ВНЗ підтримують стійкі й ефективні зв'язки з працедавцями, а окремі університети функціонують у складі науково-виробничих парків, що створює передумови для ефективного використання фінансових коштів та швидкої адаптації трудової сфери до змін в економіці [11].

Інвестиційна складова належить до категорії найбільш затребуваних у найближчій перспективі. Результатом переосмислення значення освітянської системи в економіці країни є активізування діяльності щодо залучення інвестицій у цю стратегічно важливу галузь. Особливо це вирізняється у країнах з швидкими темпами економічного розвитку. Так, система освіти Китаю була визначена основним пріоритетом для уряду. Уряд Гонконгу інвестує значні кошти в розвиток людського капіталу для реалізації своєї мети – перетворити Гонконг у регіональний освітній центр. Попри значне урядове фінансування вищої школи, продовжує розширюватись процес самофінансування сектору освіти, що проявляється в залученні іноземних інвестицій та інвестицій від національних бізнесових структур [12]. Одним з перспективних напрямів розширення інвестування є робота із залучення іноземних студентів.

Особливе місце в переліку напрямів гармонійного розвитку належить регіональній складовій. Це характерно також і для українських вишів, адже згідно зі статистичними спостереженнями абітурієнти при виборі ВНЗ приділяють регіональному вишу значну увагу, а отже й пріоритетність віддається регіональному ВНЗ за умов рівного забезпечення інших вимог. Водночас ВНЗ має враховувати потребу в підготовці фахівців, виходячи із соціально-економічної ситуації регіону, оскільки в перспективі очікується зміщення акцентів на регіональний рівень їх фінансового забезпечення.

Технології освітянської діяльності є тим інструментом, завдяки якому реалізується програма входження України в інформаційне суспільство. Сучасні освітні технології зорієнтовані на здатність застосовувати отримані знання на практиці, вміння пов'язати теоретичні матеріали з проблемними життєвими ситуаціями.

Через розмаїття визначень поняття освітньої технології і їх суттєві змістові розбіжності вченими обґрунтовані ознаки технологічності, до яких зараховано системність, оптимальність, ефективність, діагностичність, алгоритмічність, відтворюваність, прогнозованість, ієрархічність тощо [13]. У складі освітніх техно-

логії виокремлюють цільові, змістові, процесуальні, результативно-аналітичні компоненти [14]. На цьому етапі чітко проглядається механізм переходу освіти в освіченість за рахунок загальнодержавного технологічного компонента. З огляду на це в Україні гостро актуалізується питання технологічного забезпечення освітньої діяльності.

Варто зазначити, що освітня технологія виникла як сукупність методів навчання у педагогічному процесі. Тому в складі освітніх технологій особливе місце займають педагогічні технології, під якими розуміють системний метод створення, застосування і визначення всього процесу викладання й засвоєння знань з врахуванням технічних і людських ресурсів у їх взаємодії, що дасть змогу забезпечити оптимізацію форм освіти [15]. У дослідженні акцентується увага на інноваційні освітні технології, спрямовані на розвиток самостійного мислення і отримання наочного результату розумової діяльності. Популярності у використанні набули технології розвивального навчання; метод проектів; дослідницької діяльності; застосування інформаційних технологій та інші. Засновані на проведенні досліджень інноваційні освітні технології нагадують метод проектів, у якому присутня чітка поетапна послідовність і самостійна діяльність учасників роботи під керівництвом наставника.

Особлива увага відводиться інформаційним і телекомунікаційним технологіям, які в освітянській галузі відіграють провідну роль. Найбільшої значущості застосування телекомунікаційних засобів набуло саме в освіті, зокрема в педагогічній діяльності. Інформаційні технології при грамотній реалізації підвищують мотивацію освітню складову, стимулюють до самоосвіти і дослідницької діяльності. Інформаційні педагогічні інновації відкривають нові можливості отримання знань, дають змогу більш якісно контролювати знання і вміння та оцінювати досягнення.

Усе більшого розповсюдження мають дистанційно-освітні технології, які набувають нових форм і постійно модернізуються. Їх популяризація відбувається завдяки зниженню витрат на освіту, врахуванню індивідуальних особливостей слухачів, темпу засвоєння ними знань; можливості добору індивідуального розкладу і часу навчання [16].

Водночас в освітній сфері дуже важливо дотримуватись принципу збалансованості у використанні телекомунікаційних можливостей. Це пов'язано з пониженням затребуваності людського інтелектуального ресурсу через зорієнтованість користувачів на автоматизацію процесів і позбавлення від необхідності самостійного аналізу й прийняття рішень.

Ще однією важливою складовою закономірності гармонійного розвитку та державного регулювання діяльності ВНЗ є природоохоронна діяльність, при цьому освітнім установам у цьому питанні відведена важлива роль. Для вивчення й дослідження екологічних проблем, питань природоохоронного характеру у вищих навчальних закладах функціонують хімічні й енергетичні лабораторії, які займаються опрацюванням питань енергозбереження, охорони довкілля та іншими актуальними дослідженнями. Адже одним з пріоритетних завдань сьогодення є формування навичок природоохоронної діяльності, про що вказується у Національній доктрині розвитку освіти в XXI столітті та Концепції екологічної освіти України [17].

Згідно з трактуванням традиційної педагогіки, поінформованість зумовлює зміну ставлення та цінностей індивідуума до того чи іншого явища і, як наслідок, – поступову зміну моделі його поведінки. Основною вимогою національного законодавства та першочерговою потребою сучасного суспільства є екологічно грамотна діяльність людини в природі, забезпечення якої можливе саме завдяки просвітницькій діяльності і є неодмінним завданням освітньої сфери.

Державному регулюванню в питаннях природоохоронної діяльності відведено виконання таких важливих функцій, як нормативно-методичне та правове забезпечення; розроблення економічного механізму природокористування; визначення нормативів якісного стану природних ресурсів; державний контроль за дотриманням природоохоронного законодавства; здійснення єдиної науково-технічної

політики щодо раціонального використання та охорони природних ресурсів, що ґрунтується та фундаментальних дослідженнях, проведених у ВНЗ за означеним фаховим спрямуванням [18].

Гармонійний розвиток діяльності ВНЗ є закономірним наслідком дії розглянутих складових, які водночас реалізуються в результаті закономірностей, що забезпечують їх прояв. У переліку, наведеному на рис. 1, пріоритетність відведена *закону пропорційності*, який відображає внутрішньо необхідні, сталі й суттєві зв'язки між продуктивними силами, суспільним поділом праці та об'єктивною необхідністю пропорційного розвитку економіки. Необхідність дотримання закону пропорційності у вищій школі викликана потребою у підготовці таких фахівців і в такому обсязі, які задовольняють вимогам національної економіки, соціальної сфери, держави загалом.

Порушення пропорційності зумовлює значні матеріальні втрати, гальмує розвиток економіки, загострює суперечності в суспільстві. У забезпеченні дії цього закону значну роль відіграє державне регулювання. У результаті розвитку й удосконалення суспільного регулювання економіки пропорційність стає постійною, плановою, а закон пропорційності поступово модифікується в закон плановості [19]. Аналогічна норма характерна для функціонування системи вищої школи. Закон пропорційності у взаємозв'язку з іншими законами, у тому числі з законами природи, дає підстави розглядати пропорційність як закономірність.

Пізнання сутності цих *законів*, умов дії та вимог до середовища прояву є тим *механізмом їх використання, який забезпечує* формування освітньої політики, вироблення відповідних програм.

У результаті приходимо до висновку, що закономірності гармонійного розвитку в умовах державного регулювання діяльності ВНЗ становлять собою синтез складових (фінансово-економічної, інноваційної, інвестиційної, регіональної, технологічної, інформаційної, природоохоронної) у поєднанні з економічними законами, що забезпечує досягнення очікуваного результату діяльності ВНЗ.

Підсумовуючи висвітлене, необхідно зазначити таке:

1. Гармонійний розвиток і державне регулювання діяльності ВНЗ набувають характеру закономірності за умов дотримання законів пропорційного розвитку, плановості, рівномірного зростання.

2. Неодмінними складовими, що забезпечують означену закономірність, є фінансово-економічна, інноваційна, інвестиційна, регіональна, технологічна, інформаційна, природоохоронна.

3. Найбільш повно закономірності гармонійного розвитку ВНЗ проявляють себе в умовах дії стратегії сталого розвитку. Однак законодавча база України, що регулює питання сталого розвитку, потребує суттєвого удосконалення, особливо в освітній сфері.

За результатами проведених досліджень виокремлено закономірності гармонійного розвитку та державного регулювання ВНЗ. Їх прояв забезпечується завдяки реалізації необхідних складових і за умов дотримання комплексу законів розвитку. Реалізація в діяльності ВНЗ розглянутих законів і закономірностей дає змогу розглядати процес функціонування освітніх закладів як цілісне явище, що забезпечує якісну підготовку майбутніх фахівців до професійної діяльності. Гармонійність розвитку та державного регулювання діяльності в цих умовах набуває характеру закономірності і є гарантом становлення вищої школи. Водночас шлях гармонійного розвитку, що має характер закономірності, є своєрідною концепцією виживання в умовах жорсткої конкурентної боротьби на ринку освітніх послуг. Досліджувана тематика потребує подальшого вивчення в межах узгодження ідеологічного й концептуального спрямування та наявного стану функціонування системи вищої школи України.

Список використаних джерел

1. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. Л. Ортинський – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
2. Підласий І. П. Діагностика та експертиза педагогічних проєктів. / І. П. Підласий – К.: «Україна», 1998. – 343 с.

3. Гончаренко С. У. Педагогічні закони, закономірності, принципи. Сучасне тлумачення / С. У. Гончаренко. – Рівне: Волинські обереги, 2012. – С. 4-5.
4. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб./ М. М. Фіцула – К.: «Академвидав», 2006. – 352 с.
5. Словник української мови: в 11 томах [за ред. Білодіда І.К.]. – К. – 1972.– Том 3,– С. 157.
6. Організація управління навчальним процесом у ВНЗ: навчально-методичний посібн. / упорядник Л.М. Прокопів. – Івано-Франківськ, 2016. – 160 с.
7. Висновок на проєкт Постанови Верховної Ради України «Про Концепцію переходу України до сталого розвитку» / Офіційний сайт Верховної ради України / Законодавство України. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=5749&skl=5
8. Кузьмін О. Є. Гармонійний розвиток вищих навчальних закладів як концепція державного регулювання їх діяльності / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник, М. Я. Яструбський // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. [зб. наук. пр.] Випуск 3 (125). – 2017. – №2(84). – С. 3-8.
9. Парфьонова Л. Г. Методи забезпечення розвитку системи вищої освіти./ Л. Г. Парфьонова // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=56121>
10. Стадний Є. У нас відсікання під час самого навчання не працює, університети тримають студентів із останніх можливостей, бо втратити гроші ніхто не хоче. / Є. Стадний. – Режим доступу: <https://www.unian.ua/society/1997339>
11. Кузьмін О. Є. Використання досвіду менеджменту провідних ВНЗ Східної Азії в процесі реформування вищої школи України / О. Є. Кузьмін, В. С. Кревс, М. Я. Яструбський // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2017. – № 2(30). – С. 56-63. – Режим доступу : <http://economics.opu.ua/files/archive/2017/No2/56.pdf>
12. Education in China – Режим доступу : <https://www.kpmg.de/docs/Education-in-China-201011.pdf>
13. Харченко О. О. Результативність впровадження інноваційних педагогічних технологій у ході природничо-наукової підготовки майбутніх учителів / О. О. Харченко // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2012. – № 19(254). – С. 237-244.
14. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии: учебное пособие / Г. К. Селевко. – М.: Народное образование, 1998. – 256 с.
15. Освітні технології: Навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; За заг. ред. О. М. Пехоти. —К.: А.С.К., 2001. – 256 с
16. Дистанційні освітні технології – Режим доступу : <http://lestylefou.xyz/psihologija/osobistist/73532-novi-osvitni-tehnologii-v-dou-i-shkoli-ih.html>
17. Про концепцію екологічної освіти в Україні: Рішення Колегії Міністерства освіти і науки України № 13/6-19 від 20.12.2001 р.
18. Старостенко Г. Г. Національна економіка: навч. посібник./ Г. Г. Старостенко, С. В. Онишко, Т. В. Поснова // – К.: Ліра-К, 2011. – 432 с.
19. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр «Академія», 2000. – 864 с.

References

1. Ortyns'kyy, V. L. (2009). *Pedahohika vyshchoyi shkoly – navch. posib. [Pedagogy of higher education – teacher manual]*. Kyiv: Center for Educational Literature. [in Ukrainian].
2. Pidlasyy, I. P. (1998). *Diahnostyka ta ekspertyza pedahohichnykh proektiv [Diagnostics and expertise of pedagogical projects]*. Kyiv: «Ukrayina». [in Ukrainian].
3. Honcharenko, S. U. (1012). *Pedahohichni zakony, zakonomirnosti, pryntsyipy. Suchasne tлумachennya [Pedagogical laws, laws, principles. Modern interpretation]*. Rivne: Volyns'ki oberehy – Volyn Amber, 4-5. [in Ukrainian].
4. Fitsula, M. M. *Pedahohika vyshchoyi shkoly: Navch [Pedagogics of the Higher School]*. Kyiv: «Akademvydav». [in Ukrainian].
5. Bilodid, I. K. (1972). *Slovyuk ukrayins'koyi movy [Dictionary of the Ukrainian language]*. Kyiv, 3. [in Ukrainian].
6. Prokopiv, L. M. (2016). *Orhanizatsiya upravlinnya navchal'nyim protsesom u VNZ: navchal'no-metodychnyy posibnyk [Organization of the management of the educational process in higher educational institutions: a teaching manual]*. Ivano-Frankivs'k. [in Ukrainian].
7. Conclusion on the Draft Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine (2004). Pro Kontseptsiyu perekhodu Ukrainy do staloho rozvytku» [On the Concept of the Transition of Ukraine to Sustainable Development] Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=5749&skl=5 [in Ukrainian].
8. Kuzmin, O. Ye., Melnyk O. H., & Yastrubskyy M. Ya. (2017). *Harmoniynyy rozvytok vyshchykh navchal'nykh zakladiv yak kontseptsiya derzhavnogo rehulyuvannya yikh diyal'nosti [Harmonious development of higher educational institutions as a concept of state regulation of their activities]. Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy – Socio-economic problems of the modern period of Ukraine, 3 (125), 3-8.* [in Ukrainian].
9. Parfenova, L. G. (2014). *Metody zabezpechennya rozvytku systemy vyshchoyi osvity. [Methods of Providing for the Development of the Higher Education System]*. Retrieved from <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=56121> [in Ukrainian].
10. Stadnyy, Ye. (2015). *U nas vidsikannya pid chas samoho navchannya ne pratsyuє, universytety trymayut' studentiv iz ostannikh mozhlyvostey, bo vtratyt hroshi nikhto ne khoche [We do not have a clipping during the course of study, universities keep students from the last opportunity, because nobody wants to lose money]*. Retrieved from <https://www.unian.ua/society/1997339> [in Ukrainian].
11. Kuzmin, O. Ye., Krevs, V. Ye., & Yastrubskyy, M. Ya. (2017). *Vykorystannya dosvidu menedzhmentu providnykh VNZ Shkhidnoyi Aziiyi v protsesi reformuvannya vyshchoyi shkoly Ukrainy [Use of management experience of leading universities and colleges of East Asia in the process of reforming the high school of Ukraine]. Ekonomika: realiyi chasu – Economy: realities of time, 2 (30), 48-55.* Retrieved from <http://economics.opu.ua/files/archive/2017/No2/56.pdf>
12. Education in China. Retrieved from <https://www.kpmg.de/docs/Education-in-China-201011.pdf>
13. Kharchenko, O. O. (2012). *Rezultatyvnist' vprovadzheniya innovatsiynykh pedahohichnykh tekhnolohiy u khodi pryrodnycho-naukovoyi pidhotovky maybutnikh uchyteliv [The Effectiveness of the Introduction of Innovative*

- Pedagogical Technologies in the Course of Natural Sciences Teaching of Future Teachers]. *Visnyk Luhans'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*. – *Visnyk of Lugansk National Taras Shevchenko University*, 19 (254), 237-244. [in Ukrainian].
14. Selevko, G. K. (1998). *Sovremennyye obrazovatel'nyye tekhnologii: uchebnoye posobiye* [Modern educational technologies: textbook]. Moscow: *Narodnoye obrazovaniye – Public Education*. [in Russian].
 15. Pyekhota, O. M., & Kiktenko, A. Z. (Eds.). (2001). *Osvitni tekhnolohiyi: Navch.-metod. posib.* [Educational technologies: Teaching method. Manual]. Kyiv: A.S.K. [in Ukrainian].
 16. Dystantsiyni osvitni tekhnolohiyi. [Remote educational technologies]. Retrieved from <http://lestylefou.xyz/psihologija/osobistist/73532-novi-osvitni-tehnologii-v-dou-i-shkoli-ih.html>. [in Ukrainian].
 17. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2001). *Pro kontseptsiyu ekolohichnoyi osvity v Ukrayini.* [On the Concept of Environmental Education in Ukraine]. Decision of the College of the Ministry of Education and Science of Ukraine on 2001, December 20, 13/6-19.
 18. Starostenko, H. H., Onyshko, S. V., & Posnova, T. V. *Natsional'na ekonomika: navch. Posibnyk* [National Economy: Teach. Manua]. Kyiv: Lira-K. [in Ukrainian].
 19. Mochernyy, S. V. (2000). *Ekonomiczna entsyklopediya* [Economic Encyclopedia]. Kyiv: Vydavnychy tsestr «Akademiy» – Publishing Center "Academy". [in Ukrainian].

Kuzmin O. Ye., Melnyk O. H., Yastrubskyy M. Ya. The laws of harmonious development and state regulation of universities' activity.

The article reveals the laws of harmonious development and state regulation of universities. The justification of the necessary prerequisites for the manifestation of such regularities is presented. The description of the components and laws that together form the prerequisites for the harmonious development of universities as a natural phenomenon is provided. The scheme of the laws of harmonious development and state regulation of the university activity is proposed.

The financial-economic component is identified as dominant in ensuring the harmonious development of universities, since the formation of a financing mechanism is one of the methods that ensure the development of higher education. The modern approach to financial support of the activity of higher education in Ukraine is described.

The importance of innovative activity of higher educational institutions in education and science is emphasized, since the developed educational and scientific sector serves as the most important prerequisite for the intellectual development of human capital and the growth of the level of innovation potential of the country as a whole. The importance of the introduction of innovative educational technologies in higher educational institutions is emphasized, focusing on information and telecommunication technologies. At the same time, the question of observance of the principle of balance in the use of telecommunication opportunities in the educational sphere, which is associated with a decrease in the demand for human intellectual resources, is actualized. The need to attract investment in higher education is emphasized.

Special attention is paid to the necessity of conducting environmental research in higher educational establishments as the formation of skills of such activities is one of the priorities of nowadays, as indicated in the National Doctrine of Education Development in the XXI Century and the Concept of Environmental Education of Ukraine.

It is established that the harmonious development of the University is a logical consequence of the considered components, which, at the same time, are realized as a result of the laws that ensure their manifestation. In this case, the priority need for compliance with the law of proportionality in higher education is indicated. It is emphasized that as a result of the development and improvement of the social regulation of the economy, the proportionality becomes constant, systematic, and the law of proportionality is gradually modified into the law of regularity. A similar norm is typical to the functioning of the system of higher education. The law of proportionality in conjunction with other laws, including the laws of nature, gives reason to consider proportionality as a regularity.

The necessity of a comprehensive approach to the implementation of the laws and regulations considered by the higher educational institutions is indicated, which allows to see the process of functioning of educational institutions as a holistic phenomenon and provides qualitative preparation for the professional activity of future specialists.

The need to further study the laws of harmonious development and state regulation of the University activities in order to reconcile the ideological and conceptual direction and the existing state of functioning of the system of higher education in Ukraine is emphasized.

Key words: regularity of development, higher school, constituent laws, state regulation, sustainable development.

Кузьмін Олег Євгенович – доктор економічних наук, професор, директор інституту економіки і менеджменту Національного університету «Львівська політехніка» (e-mail: oleh.y.kuzmin@lpnu.ua).

Kuzmin Oleh Yevhenovych – Dr. Sci. (Econ.), Prof., Director of the Institute of Economics and Management of the Lviv Polytechnic National University.

Мельник Ольга Григорівна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності Національного університету «Львівська політехніка» (e-mail: Olya_melnyk@ukr.net).

Melnyk Olga Hryhorivna – Dr. Sci. (Econ.), Prof., Head of Department of Foreign Trade and Customs of the Lviv Polytechnic National University.

Яструбський Михайло Ярославич – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку та аналізу Національного університету «Львівська політехніка» (e-mail: myrolynet@rambler.ru).

Yastrubskyy Mykhaylo Yaroslavovych – Ph.D. (Econ.), Assoc. Prof., Associate Professor of the Department of accounting and analysis of the Lviv Polytechnic National University.

Надійшло 31.07.2017 р.